

Nr 293

Av herr **Larsson** i Hedenäset **m. fl.**, om viss krigsskadeersättning till *Mattias Forslund och Vilhelm Kenttä*.

Under hösten 1944 — i samband med avvecklandet av fientligheterna i det andra finsk-ryska kriget — förövade mot Nord-Norge retirerande tyska trupper betydande skadegörelser å enskild egendom i finska Tornedalen. Härvid orsakades även två svenska medborgare betydande skador, i det de fick sina gårdar och allt lösöre uppbrända. Medan deras grannar, som utsatts för liknande skadegörelser, erhölet hjälp från finska staten, har dessa två, *Mattias Forslund och Vilhelm Kenttä* i *Ylivojakkala by, Alatornio socken*, ej erhölet en krigsskadeersättning, svarande mot vad som kommit finska medborgare till del, närmast beroende på att de är svenska medborgare.

Enär det framstår som angeläget, att denna fråga, ehuru endast berörande tvenne utom riket bosatta svenska medborgare, blir föremål för riksdagens prövning, må en kortfattad redogörelse för denna frågas hittillsvarande behandling vara på sin plats. Så långt av tillgängliga handlingar är möjligt att följa, har föreliggande ärende hittills cirkulerat som följer mellan olika myndigheter.

1. Av vederbörande finska myndigheter värderades åstadkomna skador å *Forslunds och Kenttäs* egendom. Detta skedde samtidigt med värderingen av andra skador, som vållats å enskild egendom i samband med ovan nämnda krigshandlingar. På grund av att de var svenska medborgare beviljades emellertid ej *Forslund och Kenttä* krigsskadeersättning, motsvarande vad deras grannar i förhållande till lidna skador erhölet. *Kenttä* erhölet ett mindre belopp, 289 000 Fmark, medan *Forslund* utöver bekomsten brandförsäkring å 68 000 Fmark ej erhölet någon krigsskadeersättning. Enligt utredningar av den 8/12 1949, 18/6 1951 och 17/10 1951, vilka inredovisats till likvidationsnämnden (se nedan), gick emellertid skadorna till följande belopp:

för <i>Mattias Forslund</i>	1 732 000	finska mark och
» <i>Vilhelm Kenttä</i>	1 791 000	» »

2. Under hänvisning till att de — ehuru ursprungligen svenska medborgare — gift sig med finska medborgare och sedan dess varit bosatta i Finland, anfördes besvär av *Mattias Forslund*. Granskningsnämnden för krigsskadestånd i Finland avlog dessa framställningar enligt protokoll av den 14 okt. 1947 under återopande av följande motivering: »Då *Hilda*

Karolina Forslund enligt vederbörliga handlingar har ingått äktenskap med svenska undersåten Matti Forslund innan lagen om förlorandet av finskt medborgarskap av den 17 juni 1927 trätt i kraft, har hon således förlorat sitt finska medborgarskap oavsett hon flyttat från landet eller ej, och sökandena som utländska undersåtar enligt det av granskningsnämnden åberopade lagrummet ej äga rätt att erhålla av dem sökt ersättning,
— — —.»

3. Efter skriftväxling med finska utrikesministeriet vände sig Forslund och Kenttä till svenska beskickningen i Helsingfors med begäran om bistånd. Genom beskickningens försorg överlämnades ärendet till clearingnämnden i Stockholm, varefter denna i sin tur överlämnade detsamma till likvidationsnämnden. Vid sammanträde med likvidationsnämnden den 8 maj 1952 avslogs deras framställning. Detta skedde under åberopande av följande motivering: »Väl är i ärendet utrett, att tysk militär under senhösten 1944 på order av vederbörande förbands ledning förövat skadegörelse å Kenttä och Forslund tillhörig egendom i Ylivojakkala by, men enär med hänsyn till tidpunkten för ifrågavarande åtgärd och till vad som förekommit beträffande det militära läget vid samma tidpunkt det icke kan anses tillförlitligen styrkt, att skadegörelsen ej var till följd av krigets krav oundgängligen nödvändig, kunna Kenttä och Forslund icke enligt folkrättsliga regler å skadegörelsen grunda rätt till ersättning.»

4. I skrivelse till Konungen den 25 aug. 1952 anhöll Forslund och Kenttä i underdånighet att tillerkännas ersättning för lidna skador. Den 30 april 1954 meddelades de att deras framställning ej föranlett till någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Någon motivering för beslutet anfördes därvid icke.

I anslutning till ovanstående redogörelse synes följande påpekanden vara motiverade:

Då vederbörande ej erhöll krigsskadeersättning för att de var svenska medborgare, kan väl detta närmast tydas så att det vore en svenska statens angelägenhet att hålla sina medborgare i tillbörlig utsträckning skadelösa för krigets härjningar. Det har emellertid upplysts, att utländska medborgare bosatta vid Finlands östra gräns erhållit krigsskadeersättning av finska staten. Om så är, kan det ifrågasättas, huruvida ej svenska staten eftersatt sitt ansvar vid bevakandet av sitt lands medborgares intressen. Att detta skulle gå ut över enskilda medborgare, som blivit föremål för krigsskador, torde väl näppeligen vara riktigt.

Likvidationsnämnden anför som motivering för sitt avslag att »det icke kan anses tillförlitligen styrkt, att skadegörelsen ej var till följd av krigets krav oundgängligen nödvändig». Ehuru det kan ifrågasättas, i vilken utsträckning ett förstörande av t. ex. jordbruksredskap var »till följd av krigets krav oundgängligt», må det därjämte konstateras, att Forslunds och Kenttäs grannar, som var finska medborgare och samma dag fick sina egendomar brända, erhållit krigsskadeersättning. Att bedömningen huru-

vida skadegörelsen för krigföringen var nödvändig skall gälla enbart för dem, som är medborgare i ett icke krigshärjat land, framstår givetvis för vederbörande som oförklarligt.

Mattias Forslund är född den 15 maj 1885 i Bäverbäck, Nedertorneå socken, och flyttade i samband med sitt äktenskap år 1912 till Ylivojakkala by, Alatornio socken, där han sedan dess brukat jordbruksfastigheten Ylivojakkala nr 10. Forslund och hans hustru har haft 10 barn, varav f. n. 6 är i livet.

Vilhelm Kenttä är född den 6 april 1890 i Keräsjätkä, Karl Gustavs socken, och flyttade år 1914 till Ylivojakkala by, Alatornio socken, där han sedan dess brukat jordbruksfastigheten Ylivojakkala nr 9. Han och hans hustru har 11 barn, samtliga i livet.

En tid av mer än tio år har förflutit sedan Forslund och Kenttä med sina familjer liksom andra bosatta i finska Tornedalen i all hast nödgades evakuera till Sverige. De fick från den svenska sidan av gränsälven bevittna hur deras hem brändes upp, hur vad som under strävsam möda åstadkommits i all hast spolierades. Att de sedan ej, därför att de är svenska medborgare, erhållit samma hjälp för återuppbyggnaden som sina grannar måste givetvis vara synnerligen bittert. Då de nu av formella skäl ej synes kunna erhålla hjälp, framstår det som välmotiverat, att riksdagen tillrättalägger den mannamån, som här kommit att ske.

Med stöd av vad som ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen måtte besluta att anvisa ett belopp av 38 000 kronor vardera eller det belopp, som efter prövning bedömes skäligt, till Mattias Forslund och Vilhelm Kenttä i Ylivojakkala by, Alatornio socken, som bidrag till återuppbyggnaden av deras i samband med krigshandlingar hösten 1944 ödelagda hem.

Stockholm den 26 januari 1955

Harald Larsson
i Hedenäset

J. O. Gavelin

Gunnar Ericsson
i Näs

Märta Boman

John G. Löfroth